

Politiske tiltak for å redusere mobbing

REFERANSER:

Hall, W. (2017) The Effectiveness of Policy Interventions for School Bullying: A Systematic Review. *Journal of the Society for Social Work and Research*, 8 (1), 45–69. DOI: <https://doi.org/10.1086/690565>

Mobbing er et utbredt problem på skoler verden over. For å motarbeide dette problemet utformes og implementeres stadig nye politiske tiltak for å bekjempe mobbing i skolen. Slike politisk initierte tiltak benytter ulike fremgangsmåter, men hvor effektive er de i kampen mot mobbing?

Bakgrunn

Mobbing er et utbredt problem på skoler verden over, og tidligere studier har vist at så mange som 53% av unge har vært involvert i mobbing, enten som mobber, mobbeoffer eller begge deler. Skolemobbing er her definert som aggressiv atferd utført over tid og med overlegg av et individ eller en gruppe som bruker makt til å forårsake fysisk og/eller psykisk skade på et annet individ eller en gruppe i en sosial kontekst. Å være involvert i mobbing har ofte alvorlige negative konsekvenser for de involverte, uavhengig av hvilken rolle man har i mobbingen (mobber, mobbeoffer, mobbeoffer som mobber eller tilskuer).

Politiske anti-mobbetiltak regnes som en paraplybetegnelse som inkluderer ulike regulerende tiltak, blant annet lover, regler, forskrifter og retningslinjer. Tiltakene er typisk utformet som forbud (for eksempel av noen typer adferd) og/eller påbud (for eksempel om intervensjon fra skolen i mobbesaker). Slike forbud og påbud kan i neste rekke virke inn på elevens, lærerens og skoleledelsens holdninger til mobbing og dermed påvirke både individenes og organisasjonens praksiser knyttet til skolemobbing. Politiske tiltak i arbeidet med motarbeiding av mobbing blir i denne systematiske kunnskapsoversikten¹ definert som et system av prinsipper skapt av styresmakter eller representanter for det offentlige for å nå spesifikke mål. Tiltakene omfatter i hovedsak det å veilede handling og det å veilede i avgjørelsesprosesser.

Selv om anti-mobbetiltak mot skolemobbing, som holdningskampanjer og anti-mobbeprogrammer, er vanlig i flere land, finnes det relativt få studier som undersøker effektiviteten av politiske tiltak på mobbing. Det finnes flere systematiske kunnskapsoversikter og meta-analyser² som undersøker effektiviteten av anti-mobbeprogrammer, for eksempel *Cool Kids Program* og *Steps to Respect*, men det mangler

¹ **Systematisk kunnskapsoversikt/-oppsummering:** Som regel en artikkel eller en rapport som gir en oversikt over et klart definert forskningsspørsmål. Oversikten bruker systematiske og eksplisitte metoder for å identifisere, utvelge og kritisk vurdere relevant forskning, samt for å innsamle og analysere data fra studiene som er inkludert i oversikten.

² **Meta-analyse:** Statistiske teknikker i en systematisk oversikt for å integrere resultatene av inkluderte studier i den systematiske oversikten.

systematiske kunnskapsoversikter over effektiviteten av politiske tiltak for å forhindre/reducere skolemobbing.

Formål

Ettersom mobbing er et såpass utbredt problem blant skoleelever, ettersom mobbing har alvorlige konsekvenser for individ og samfunn, og ettersom politiske anti-mobbetiltak er utbredt i utdanningssektoren, anser Hall det som nødvendig å gjennomføre en systematisk kunnskapsoppsummering av eksisterende forskning på hvor effektive politisk initierte anti-mobbetiltak er i skolen. Tre hovedspørsmål ligger til grunn for kunnskapsoversikten:

- Er politiske tiltak mot mobbing i skolene en effektiv måte å redusere eller forhindre mobbing blant elever?
- Hva er tilstanden i forskningsfeltet på dette temaet (effektiviteten av politiske tiltak mot skolemobbing)?
- Hvilken forskning vil være nødvendig å utføre i framtiden?

Formålet med denne systematiske kunnskapsoversikten er dermed tredelt: (a) å identifisere, undersøke og evaluere de metodologiske karakteristikene av studier som undersøker effektiviteten av politikk mot mobbing i skolen, (b) å oppsummere hovedfunnene fra disse studiene, og (c) å komme med anbefalinger for videre forskning på temaet.

Inkluderte studier

Søkene etter relevant litteratur ble gjort i ulike databaser og inkluderte studier fra tidsrommet 1. januar 1995 til 8. november 2014. I tillegg til publiserte studier ble grå litteratur³ inkludert i utvalget. Tre hovedkriterier lå til grunn for utvelgelsen av relevante studier:

- studier som samlet inn data og rapporterte resultater om effektiviteten av politiske tiltak mot mobbing i en skolesetting
- studier skrevet på engelsk
- studier fullført etter 1. januar 1995

21 studier ble inkludert i den systematiske kunnskapsoversikten. Av disse 21 studiene var 80% fra USA og de gjenværende fra Europa, Australia, Øst-Asia og Sørvest-Asia. Studiene to i bruk forskjellige metoder: 57% var mixed-methods-studier⁴, 38% var kvantitative studier, og 5% var kvalitative studier. På grunn av den blandede metodebruken blant de inkluderte studiene er denne systematiske kunnskapsoversikten en narrativ tematisk syntese⁵, altså en

³ **Grå litteratur:** Artikler og dokumenter som er upublisert eller som ikke er publisert gjennom de tradisjonelle kommunikasjonskanalene for forskning, for eksempel upubliserte forskningsstudier, avhandlinger eller offentlige utredninger.

⁴ **Mixed-methods-studie:** En studie som kombinerer ulike former for datainnsamling, data, eller dataanalyser.

⁵ **Narrativ tematisk syntese:** En beskrivende sammenstilling av kvalitative data på tvers av et utvalg studier innenfor samme forskningsfelt. Metoden blir brukt for å identifisere hvilke temaer som belyses av studiene som inngår i en systematisk kunnskapsoppsummering.

identifisering av temaene som ble belyst på tvers av de inkluderte studiene. Funnene knyttet til effektiviteten av tiltakene ble først kategorisert basert på temaet som ble evaluert og deretter syntetisert innenfor hvert tema.

Resultat

Syntetiseringen av de 21 studiene resulterte i følgende temaer: (1) skolemedlemmers (ansatte ved skolen og elever) oppfattelse av effektiviteten av politiske anti-mobbetiltak; (2) elevers mobbing og/eller elevers utsettelse for mobbing (frekvens); (3) LHBTQ-relatert mobbing (frekvens); (4) læreres intervensjon. Analysene av dataene knyttet til hvert av disse temaene ga følgende resultater:

Skolemedlemmers oppfattelse av effektiviteten av politiske anti-mobbetiltak (1)

Ansatte ved skolene var delt i deres oppfatning av hvor effektive politiske tiltak mot skolemobbing var. I snitt var det omtrent dobbelt så mange skoleansatte som rapporterer at tiltakene var effektive i noen grad som de som rapporterte at tiltakene ikke var effektive. Kun én studie stilte elevene spørsmål knyttet til dette temaet, og elevene rapporterte at de syntes tiltakene hadde en moderat effekt.

Elevers mobbing og/eller elevers utsettelse for mobbing (2)

To studier fant at politiske anti-mobbetiltak av høy kvalitet er effektive mot direkte og synlige former for mobbing (som slag og stygge kallenavn), men at de ikke hadde merkbar effekt på sosial og relasjonell mobbing. Det er flere mulige forklaringer på dette. Eksisterende anti-mobbepolitikk kan legge for stor vekt på tradisjonelle former for skolemobbing (fysisk og verbal trakassering) og dermed undervurdere eller neglisjere andre former for skolemobbing, som sosial/relasjonell mobbing. Direkte og synlige former for mobbing kan også være lettere å påvirke med politiske anti-mobbetiltak fordi ansatte ved skolen kan observere denne typen atferd direkte. Dette kan være relevant fordi skoleansatte rapporterer at de finner det vanskeligere å respondere på mobbehendelser de ikke var vitne til selv.

LHBTQ-relatert mobbing (3)

LHBTQ-elever er i tidligere studier funnet å være en gruppe som er overrepresentert som ofre for skolemobbing. I studiene som inkluderte spesifikk informasjon om LHBTQ-relatert mobbing, var det et konsekvent funn at skoler med tiltak som eksplisitt adresserer seksualitet og kjønnsidentitet, hadde færre tilfeller av elever som ble utsatt for mobbing på dette området, og flere tilfeller av lærerintervensjon når slik mobbing forekom.

Læreres intervensjon (4)

Utenom studiene som fokuserte spesifikt på LHBTQ-mobbing, var det bare to studier som målte læreres respons på mobbing. Disse to studiene motsa til en viss grad hverandre. En viste sammenheng mellom implementering av politisk initierte tiltak mot mobbing på den ene siden og læreres reaksjon på den andre, men den andre fant ingen sammenheng mellom politikk mot mobbing og hvor komfortable læreres var med å intervensjon ved

mobbing. Den andre av disse studiene inkluderte uavhengige variabler, som instruering av lærere i å håndtere mobbing og tilgang til nødvendige ressurser. Resultatene av denne studien viser at slike tiltak fører til at lærerne blir mer komfortable med å gripe fatt i mobbing. Dette var den eneste studien som inkluderte disse uavhengige variablene.

Et sentralt poeng i forskningen på dette temaet er at utforming av politiske tiltak mot skolemobbing ikke i seg selv er nok til å hindre mobbing – det er implementeringen og den praktiske anvendelsen av tiltaket som vil kunne virke inn på skolemobbing. At politiske anti-mobbetiltak eksisterer, betyr ikke at disse blir satt ut i praksis umiddelbart, konsekvent eller i henhold til tiltakets intensjon. Ingen av studiene som undersøkte implementeringen av politiske tiltak mot skolemobbing, fant at tiltakene ble iverksatt i henhold til intensjonen. Dette kan være med å forklare eventuelle avvik mellom utformingen av politiske anti-mobbetiltak og effekten av dem. Ingen av studiene i kunnskapsoversikten har målt grad av troskap til tiltaket i implementeringen.

Implikasjoner

Den systematiske kunnskapsoversikten påpeker mangler i utvalget studier den bygger på, for eksempel at utvalget av deltakere på tvers av studiene ikke er tilstrekkelig representativt, at det mangler statistisk informasjon, og at det er en mangel på longitudinelle studier. Hall presenterer anbefalinger for fremtidig forskning basert på manglene i de utvalgte studiene i kunnskapsoversikten. Det er behov for strengere forskningsdesign for å kunne undersøke effektiviteten av politisk initierte tiltak mot mobbing enda grundigere. Data knyttet til resultater av slike politiske tiltak og implementeringen av de ulike komponentene bør samles inn. Hvorvidt politisk vilje og initiativer finnes, sier lite om sammenhenger mellom politisk initierte anti-mobbetiltak og endring i mobbeadfærd/-frekvens.

For å finne ut hva som virker, for hvem, og hvorfor må innholdet i tiltakene undersøkes og analyseres. I tråd med dette er det også behov for mer komplekse statistiske metoder som for eksempel vil gjøre det mulig å undersøke virkningen av flere variabler på effektiviteten av politikk mot mobbing. Utvalgene av deltakere bør være representative. Det er behov for å måle både utføring av og utsettelse for mobbing mer grundig, gjerne ved bruk av skalaer, og disse målingene bør inkludere alle former for mobbing.